AD

GUILIELMI CAVE

Canonici Windesorienſis

CHARTOPHYLACEM

ECCLESIASTICUM PARALIPOMENA.

AUCTORE

PAULO COLOMESIO,

Bibliothecæ Lambethanæ Curatore.

Editio Secunda auctior & emendatior.

BIBL. CANT. ACAD.

LONDINI,

Impensis Richardi Chiswell, ad Insigne Rosæ Coronatæ in Cœmiterio D. Pauli. MDCLXXXVII.

AD

GUILIELMI CAVE

Cantuarii Archiepiscopi

CHARTOPHYLACEM

ECCLESIASTICUM

PARALIPOMENA.

AUCTORE

PAULO COLOMESIO,

Bibliothecæ Lambethanæ Curatore.

Editio Secunda auctior & emendatior.

1623:01

LONDINI,

Impensis Richardi Chiswell ad Insigne Rosæ Coronæ
in Cœmeterio D. Pauli. MDCLXXXVII.

Viro Pietate ac Eruditione præstantissimo

GUILIELMO CAVE

SS. Theologiæ Doctori,

ET

Capellæ Regiæ Windesorienſis

CANONICO,

Hanc qualemcunque Obſervantiæ ſuæ teſſeram dicat vovetque

PAULUS COLOMESIUS.

Imprimatur.

ET

Aug. 20. 1686. *Guil. Needham R^mo in Christo P. ac. D. D. Wilhelmo Archiep. Cantuar. à Sacr. Domest.*

AD
GUILIELMI CAVE
Chartophylacem Eccleſiaſticum
PARALIPOMENA.

S. Clemens. Utriuſque Clementis ad Corinthios Epiſtolæ fragmenta adducit Leontius Cyprius, in Locis Communibus Theologicis, hactenus inéditis, Fr. Turriano teſte lib. 5. c. 20. Defenſionis Epiſtolarum Pontificum. Fruſtra eſt itaque David Blondellus, Prolegomenis in Pſeudo-Iſidorum p. 83. cum ait: *Quo opere Leontius? An caret titulo MS. Codex, quo uſus eſt Jeſuita?* Ex hiſce, opinor, Leontii Locis Communibus, Clementis Epiſtolæ ſecundæ ad Corinthios locum laudat Johannes Damaſcenus, in Parallelis MSS. Collegii Claromontani. Fragmentum illud videre eſt in doctiſſimi Cotelerii Notis ad Clementis Epiſtolas. Quod minus animadverſum eruditiſſimo ac vigilantiſſimo Oxonienſium Antiſtiti Johanni Fell, in ſua Clementis Epiſtolarum editione. Utinam ſuam publico diutius non invideat vir magnus Johannes Pearſon, Ceſtrienſium Epiſcopus! Utramque Clementis ad Co-

 rinthios

rinthios Epistolam spuriam esse existimat Thomas Gatakerus in Cinno p. 19. Utinam sententiæ suæ causas vir doctissimus nobis aperuisset!

S. Ignatius. Antiquam Ignatii Epistolarum versionem Latinam ex Bibliotheca Vaticana laudat Fr. Turrianus (ob infinitam ejus lectionem sæpius à nobis advocandus) in Defensione Canonum Apostolicorum, circa initium. De hac versione ne verbum quidem Ignatii Epistolarum Editores. Harum Epistolarum Defensionem contra Dallæum scripsit magnus Cestriensium Antistes. Liber Cantabrigiæ excusus est A. 1672.

S. Polycarpus. Baronius Nobis ad Martyrologium Romanum ait Fr. Turrianum Polycarpi Epistolam MS. habere editu auctiorem. Quod tamen falsum esse postea deprehendimus, ex loco scilicet quodam ab ipso Turriano allato, in Defensione Epistolarum Pontificum. Fuit nimirum Turriani Codex ex Barnabæ Epistola non uno loco interpolatus, ut ante nos vidit Jacobus Sirmondus. Ipsa Barnabæ Epistola (quod obiter dictum sit) fuit itidem interpolata ex Chronico sub Methodii nomine, quod inter Grynæi Orthodoxographa occurrit. Confer cum hoc Chronico quæ in fine Notarum ad Epistolam Barnabæ habet clarissimus Is. Vossius, & paria nobiscum senties.

Athenagoras. Ex antiquis Ecclesiæ Doctoribus, qui Athenagoram laudent, præter Methodium, novi neminem. Locus extat tum apud Epiphanium hæres. 64. sect.

sect. 21. tùm apud Photium in Bibliotheca Cod. 234. sed apud illum mendosé. Ex ingenio restituit vir naris emunctissimæ Paulus Leopardus, Emendat. lib. 19. c. 9. Non est proinde cur dubitet Baronius Notis ad diem 18. Januarii, an opera tributa Athenagoræ sint S. Martyris Athenogenis. An Amatoria Gallicè versa ac edita sub nomine Athenagoræ, hujus nostri sint planè nescio. Huic abjudicat clarissimus Huetius. Ego ampliandum censeo.

S. Methodius. Episcopus iste in Catena MS. in Jobum Joh. à S^to Andrea olim Parisiensis Canonici, Sidensis dicitur. In alia itidem MS. celeberrimi Joh. Vincentii Pinelli, Methodius Sidæ. Utrobique, opinor, ab Episcopatu. Sida Pamphiliæ civitas, in qua inter alios multos natus est Troilus Sophista, de quo Socrates Historicus. Troili hujus Prolegomena MSS. in Hermogenem non semel laudat Gerardus Langbaine, in politissimis ad Longinum Notis. Alia Scripta memorat Suidas.

Julius Africanus Christianorum, meâ quidem sententiâ, doctissimus, Syrus fuit ex Emmaunte, & Bardesani Partho & Enancaro Manni Arabum Regis filio familiaris. De hujus cestis consulas velim Henricum Valesium in secundis ad Eusebii Historiam curis, II. Vossium ad Catullum & Alex. Barvoëtium Jesuitam in Catalogo Codd. MSS. Bibliothecæ Scorialensis. Julius quidam in Olympiodori Catena in Jobum à Paulo Comitolo Venetiis edita non semel laudatur. Julium istum eundem esse exi-

ſtimo, cum eo qui in Johannem Commentaria ſcripſit, Moſi Bar-Cepha in Libro de Paradiſo laudata. De Julio iſto nihil ſatis certi habet quod pronunciet ſagaci vir ingenio Andreas Maſius, niſi fortaſſis, inquit, ſit Africanus, Sanè Julius iſte in Catena Corderiana in Johannem Epiſcopus dicitur. Et Hebedjeſu Sobenſis Metropolita in Tractatu de Scriptoribus Chaldæis Julium Africanum Epiſcopum Emmaunt. fuiſſe tradit. Quæ doctis diſpicienda relinquimus.

Valentinus & Basilides. Valentini Pſalmos & Baſilidis Odas memorat Origenes in Catena in Jobum modò laudata pag. 345. Quod in Catena à Patricio Junio edita incaſſum, ni fallor, quæras. Valentini Pſalmorum etiam meminit Tertullianus libro de carne Chriſti; ut Hiracis, Epiphanius hæreſi 67. & Donatiſtarum, Auguſtinus Ep. 119.

Hegesippus. Ex libro 5. hujus Commentariorum fragmentum affert Stephanus Gobarus Tritheita, apud Photium Cod. 232. Ex hoc fragmento colligere eſt Hegeſippum haud præclarè ſenſiſſe de loco à D. Paulo allato 1. Cor. 2. 9. Hegeſippi fragmentum, aliud ab Euſebianis, legas apud Georgium Syncellum in Chronico, niſi nos fallat Petrus de Marca in Epiſtola ad Henricum Valeſium Euſebii Hiſtoriæ præfixa. Porro liberior Joſephi librorum de bello Judaico interpretatio, quæ circumfertur ſub nomine Hegeſippi, Ambroſii eſt. Sed Librarii nomen Joſippi; id eſt Joſephi, mutarunt

in

in Igiſippi; cujus rei fidem faciunt membranæ pervetuſtæ clariſſimi Jſ. Voſſii, in quibus, eraſo Joſippi nomine, alterum ſubſtitutum comparet.

Eusebius Cæſarienſis Evangelicæ Demonſtrationis libros 20. ſcripſerat. Librum 18. laudat Hieronymus Præfatione in Hoſeam. Photio lecti ſunt Euſebii Eccleſiaſticæ Demonſtrationis libri..... Supplendum forſan 4. totidem enim extant in Bibliotheca Cæſarea, ſed tacito Euſebii nomine. Hæc tamen Excerpta Euſebii eſſe recte conjicit Cl. Lambecius, qui ex Photio conjecturam ſuam firmare potuit. Euſebii de locis Hebraicis Codicem MS. Bonfreriano longè meliorem, non ſemel laudat Reverendiſſ. Pearſon, in Præfatione Apologetica pro Septuaginta Interpretibus adverſus Hieronymum. Euſebii Scriptis addendus Evangelicorum Canonum Liber, cum Epiſtola ad Carpianum. Extat in fronte N. T. Græci Rob. Stephani in folio. Euſebii Vitam ſcripſerat Acacius, ejus diſcipulus, teſte Socrate. Sed ea injuriâ temporum periit.

Eusebius Alexandrinus, de quo ne γρῦ quidem Doctor Cave, vixit, ſi Bellarmino, Coccio & aliis Pontificiis fides, circa annum 260. Ego verò eum longè juniorem eſſe exiſtimo. Fuit Eccleſiæ Alexandrinæ in Aſia, non in Africa, Archiepiſcopus, ſi credendum Fr. Turriano, Expoſitionis Conſtitutionum Clement. lib. 2. c. 58. Hujus Homilias 18. MSS. ſe reperiſſe teſtatur Turrianus idem in Bibliotheca Cryptæ Ferratæ, quarum

fragmenta

fragmenta non contemnenda adducit in Defenſione Epiſtolarum Pontificum; prolixiora verò Johannes Damaſcenus in Parallelis; quod nulli hucuſque ſuboluit. Homilias aliquot ſe editurum receperat Germanorum, uno aut altero excepto, doctiſſimus Lucas Holſtenius: Verùm morte, immaturâ nimis, præventus, fidem liberare non potuit.

Synesius. fuit patriâ Cyrenæus, ſed Epiſcopus Ptolemaïdis, quæ urbs eſt in Cyrenaica. Edidit Dionyſius Petavius cum notis, quibus inſeruit aliquot Scholia Græca in Epiſtolas ex Bibliothecis Medicæâ & Auguſtanâ, quæ augere potuiſſet Scholio ab Hoeſchelio allato in limine Notarum ad Photium. Horum Scholiorum forſan auctor eſt Matthæus Camariota, Scholarii, qui poſtea fuit Gennadius Patriarcha, præceptor. Hunc enim Notas in Syneſii Epiſtolas Græce ſcripſiſſe, apud Joh. Zygomalum venales, aſſerit Martinus Cruſius in Turco-Græcia p. 187.

Isidorus Peluſiota. Plures Iſidori hujus Epiſtolæ hactenus in lucem non prodiere, quàm bis mille tredecim. Cæterum ad decem millia ſcripſiſſe Iſidorum, atque in his ter mille Scripturam S. expoſuiſſe auctor eſt Suidas, cujus verba ex optimo Bibliothecæ Regis Galliæ Codice MS. profert Ordinis ſui decus Jac. Sirmondus ad Facundum. Quod fugiſſe miror Iſidori Epiſtolarum noviſſimos Editores.

S. Cyprianus. In antiquo Breviario Toletano extat hymnus, quo Cypriani marty-

martyrium egregiè deſcriptum eſt. Ejus initium tale eſt. *Orbis Magiſter Taſcie*, &c. Finis Cypriani Epiſtolæ ad Jubaianum paulò prolixior occurrit apud Hincmarum tom. 1. p. 356. editionis Sirmondinæ, quàm in editionibus hodiernis. Uſus eſt haud dubiè Hincmarus Codice qui poſtea fuit Bibliothecæ Rhemenſis, quique cæteris auctior erat, ut cognoſcere eſt ex Notis Rigaltianis ad Cypriani Epiſtolam ad Rogatianum & alios, cujus initium, *Et jam pridem vobis, &c.*

S. Chrysostomi Epiſtolæ ad Cæſarium apographum habuit ex Bibliotheca Florentina Laurentius Panciatichi, Cardinalis Medicæi Bibliothecarius, cujus copiam ab eo impetrare non potuit Chriſt. Sandius, ut ipſe teſtatur in Appendice Hiſtoriæ Arrianorum; cumque eum interrogaret quid Epiſtola illa contineret, reſpondit Panciatichi ſe non audere id propalare. Chryſoſtomi Homiliis in totum Pſalterium (quarum partem tantum habemus) uſus eſt Wilhelmus Lindanus, ex Cardinalis Granvellani Bibliotheca. Has in Latinum Sermonem vertit Martinus Duncanus, eodem Lindano teſte, Præfatione in Pſalterium vetus ab eo caſtigatum. Verum tralatio iſta nunquam prodiit. Veteris Teſtamenti Synopſis, auctore Chryſoſtomo, MS. occurrit apud Cl. Jſ. Voſſium. His adde Jeremiæ Explanationem, quæ Græcè integra extat in catena Chiſleriana in hunc Prophetam.

S. Athà-

S. Athanasius. Inter Codices MSS. Caroli de Montchal, Archiep. Toloſani, fuit B. Antonii Vita, auctore Athanaſio, longe melior edita; quam cum contuliſſet Lucas Holſtenius, & ex ea meliorem facere voluiſſet, in editione ultima Pariſienſi Operum Athanaſii collectanea ejus Typographi omiſerunt. Hæc nos docuit Philippus Labbeus in Codd. MSS. Bibliotheca p. 202. In Codice MS. Vaticano 825. extat Vita Sanctæ Syncleticæ nomine S. Athanaſii. In alio vetuſtiſſimo Codice Crypta ferratenſi in Bibliotheca Vaticana num. 1589. eadem vita habetur nomine Polycarpi Aſcetæ. Nec dubium quin iſta ſit, quam Nicephorus Calliſti legit; tota enim documentis referta eſt, & Holſtenio teſte, Notis ad Martyrologium Romanum. Eadem Vita in Scorialenſi Regis Hiſpaniarum Bibliotheca reperta eſt & Latinè reddita à Davide Colvillo Scoto, ab eoque ad Andr. Schottum tranſmiſſa. Eam Actis SS. inſeruit Pater Bollandus.

Leontius Cyprius Locos Communes Theologicos ſcripſit, de quibus in hæc verba Fr. Turrianus lib. 1. de Hierarchicis Ordinationibus Miniſtrorum Eccleſiæ cap. 12. *Johannes Damaſcenus tribus libris* Παραλληλα *ſcripſit. Fecerunt & hoc ante eum alii, quos ille imitatus eſt, ut Leontius Cyprius duobus voluminibus, altero* τῶν ἔξω, *quod nondum ad manus meas venit, altero* τῶν ἐνδοθεν, *quod venit.* Eoſdem Locos Theologicos memorat Sirmondus ad Facundum p. 76. Præter Leontium & Damaſcenum, Locos com-

communes è Scriptura & Patribus decerptos ſcripſere S. Maximus & Antonius. Inter Latinos Defenſor quidam in Scintillis, in Urſini nutritoris ſui gratiam ſcriptis. Liber Antuerpiæ, Venetiis & Coloniæ ſuperiori ſæculo eſt excuſus. Quo tempore vixerit auctor, nondum comperi.

Gelasius, Papa ex Scholaſtico effectus in ordine 48. fecit tractatus (f. tractus) & hymnos, ſicut B. Ambroſius, præfationem quoque, id eſt exhortationem ante ſacrificium, & obſecrationem & conſecrationem principalem. Hæc auctor vetuſtus ſatis de Officio Miſſæ, optimo Caſſandro memoratus in Liturgicis. Ex quo meridiana luce clarius patet quis fuerit Scholaſticus ille Gregorio M. lib. 7. ep. 64. laudatus, de quo tam anxiè eruditi, & noviſſimè clariſſimus Dallæus. Gelaſio etiam tribuunt viri Docti Decretum de Libris Canonicis, Eccleſiaſticis & Apocryphis. Sed fruſtra; ut pluribus evicit magnus Ceſtrienſium Antiſtes, in Vindiciis pro Ignatii Epiſtolis p. 44 & ſeq.

Hieronymus. Licet Hieronymus eloquii viribus tantum potuerit efficere, ut ejus Bibliorum ex Hebræo tralatio à mille pene & ducentis annis in pleriſque Occidentis Eccleſiis obtinuerit, haud paucos tamen habuit ſibi minimè faventes. Inter Latinos eminent Auguſtinus & Ruffinus: Inter Græcos magnus ille Theodorus Mopſueſtenus, & quantum conjecturis aſſequi fas eſt, Olympiodorus Diaconus. Theodori locus, à nemine, quod ſciam, obſervatus, habetur

habetur apud Photium p. 394. editionis Rothomagensis; Olympiodori verò, in Catena Patris Comitoli in Jobum p. 43. editionis Venetæ. De genuinis Hieronymi in Psalmos Commentariis (de quibus silent qui de Scriptoribus Ecclesiasticis ex professo egêre) sic Fr. Turrianus lib. 2. cap. 6. Apologiæ pro Epistolis Pontificum: *In Commentariis Hieronymi prolixioribus, eruditissimis, quos in Psalmos scripsit, qui in multis Bibliothecis MSS. extant, Psalmo 15. Immutabo, inquit, nomina illorum, & de Simone Petrum faciam, quia super petram illius mea fundata est Ecclesia: de filiis Zebedæi filios tonitrui, sublimia enim illis Evangelii mei commissurus sum Sacramenta.* Hinc non immerito colligas in totum Psalterium Hieronymum Commentarios scripsisse; quod tamen negat Cassiodorus Senator, tradens Libro de divinis lectionibus cap. 4. Hilarium, Ambrosium & Hieronymum Psalmos aliquot tractasse, omnes verò B. Augustinum. Obiter moneo extare apud Cl. Js. Vossium Opusculorum Hieronymi Codicem antiquum, ex quo loci aliquammulti in Mariani Victorii editione restitui possunt.

S. Ephraim Syri affirmant Orationes supra mille scripsisse: quibus etiam concinit (cujus gravis est in historia, non item in dogmatibus fides) Eusebius ille Pamphili cognomento. Hæc Photius in Bibliotheca Cod. 196. qui in eo memoriâ lapsus est, quod Eusebium pro Sozomeno laudarit. Syrorum ac Sozomeni testimonia firmat Andreas Masius, vir nunquam satis laude nomi-

nominandus, in aurea illa Præfatione in Moſem Bar-Cepha de Paradiſo. Verba hîc apponemus: *In primis maximi facere hic noſter Bar-Cepha videtur ipſum Ephræm, ſive, ut Hebræi & Syri vocant, Ephraim: quem D. Hieronymus quoque ab acumine ſublimis ingenii laudat in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum. Mihi certe Doctor meus Syrus* (Moſes Mardenus) *ſæpe ſolebat dicere: nullius alterius Scriptoris plura præſtantioraque de rebus ſacris volumina apud Syros haberi; ut mihi cum Auguſtino noſtro conferendus videretur, ἐν τῇ πολυγραφίᾳ. Hoc ego certe affirmare poſſum, nihil elegantius, nihil ſuavius, nihil etiam acutius barbara illa alioqui lingua dici poſſe, quàm ea mihi viſa ſunt, quæ adhuc illius legi. Ut ex animo dolendum ſit divini illius ingenii non majorem ad nos fructum afferri, quo Bardeſana hæretici acutiſſimi & Harmonii ejus diſcipuli nugæ, quæ cum maxime Edeſſæ, tum prope Syriæ univerſæ Eccleſias occupaverant, plane ſunt expugnatæ atque profligatæ.* S. Ephræm fuit primùm Edeſſæ Diaconus, dein Presbyter à Baſilio M. conſecratus, ut habet Menologium Græcum vetus ad 5. Kal. Febr. idque ſignificat in ejus Vita Gregorius Nyſſenus. Hinc Edeſſæ Presbyterum vocat Primaſius (qui ſub Prædeſtinati nomine hactenus latuit) in Libro de Hæreſibus.

Isidorus Hiſpalenſis. Boxhornius ad Hiſtoriæ Auguſtæ Scriptores p. 799. *Non poſſum eruditum & Eccleſiaſticæ antiquitatis ſtudioſum Lectorem hoc loco gaudium meum celare: repertum nempe à me eſſe ſuperioribus diebus illuſtre & bene longum Iſidori Hiſpalenſis Epiſcopi*

Episcopi fragmentum de Institutione Jejunii Quadragesimalis, quod alibi, si vitam Deus dederit, publici juris faciam. An fragmentum illud ediderit Boxhornius, nobis incompertum; quod, aut egregiè fallor, non aliud fuit ab Isidori 36. capite libri primi de Officiis Ecclesiasticis. Isidori operum Editio Madritensis A. 1599. rariùs prostat. In ea Joh. Grial editoris & aliorum Præfationes legas, in Editione Parisiensi A. 1601. Typographorum avaritiâ, expunctas.

Pacianus. Inter Paciani Barcinonensis Episcopi Scripta Hieronymo memorata occurrit κίρϛ@, vox Hieronymi Catalogo ex Sophronio (qui ante Suidam vixit) intrusa. Pro κίρϛ@ enim *certus* legas apud Freculfum, corruptè, ut nemo non videt, pro *cervus*; Sic certe Hieronymi Codex MS. quem in Bibliotheca Lambethana inspeximus, locum nobis indicante viro in omni antiquitate versatissimo Henrico Maurice, Doctore Theologo, & Guilielmo Cantuariensi Archiepiscopo a Sacris Domesticis. Fuit nimirum ludicri genus apud Paganos in multis Galliæ nostræ urbibus & apud Christianos usurpatum, quod Altissiodorensis Concilii Patres vocant *cervulum facere*. Morem hunc apud Hispanos haud dubie etiam vigentem ut reprehenderet Pacianus, Librum scripsit, cui titulus erat *Cervus* vel *Cervulus*, Paciano ipsi laudatum in Exhortatione ad Pœnitentiam. De hoc more plura si velis adi Savaronem in Libello Gallico de Personis, & Sirmondum in Antirrheticis contra Petrum Aurelium, h. e. ut ferunt,

Joh.

Joh. Vergerium Haurannium, S. Cyrani in Biturigibus Abbatem. Paciani editio omnium optima, Romana eſt, à Paulo Manutio curata. Hanc ſi vidiſſet Joh. Fred. Gronovius, tot Paciani locos haud fruſtrà tentaſſet, in Notatis ad Scriptores Eccleſiaſticos.

Lucifer Caralitanus. Hujus novam editionem pollicetur vir in Patrum Scriptis exercitatiſſimus Joh. Bapt. Cotelerius ad Scriptores Apoſtolicos p. 177 his verbis: *Admonitum te velim, Lector candide, me in Lucifero, auctore omnium depravatiſſimo, purgando plurimum laboris impendiſſe, paratumque eſſe ad procurandam editionem, ſi librum aliquem MS. nactus fuero. Ut ſi forte in manus tuas aut notitiam venerit, mecum communicare non dedigneris, hominem non ingratum ſingulari beneficio tibi devincturus.* Antiquiſſimum Luciferi Codicem ſe vidiſſe mihi affirmavit cl. Iſ. Voſſius in Bibliotheca Sereniſſimæ Suecorum Reginæ. An is in ea adhuc extet, ab amicis, qui Romæ degunt, diſcere poterit cl. Cotelerius. Lucifer Caralitanus (Socrati Hiſtorico Καράλων Ἐπίσκοπος) Caſaubono dicitur ad Spartianum Scriptor ingenio juxta ac ſtilo durus: mihi verò utiliſſimus auctor ad genuinam Septuaginta Interpretum Tralationis & Novi Inſtrumenti lectionem eruendam.

Epiphanius. Multum debemus diligentiſſimo Petavio ob Epiphanii editionem & ob eruditas in eum Notas, quarum Appendix apud Cramoſium eſt excuſa A. 1624. Sed ſi tertiò edatur Scriptor ille præſtan-

tissimus, ei inserenda erit Epistola ad Diodorum Tarsensem (quam fere totam, sed Latinè, nobis servavit Facundus) de Gemmis 12. vestis Aaronicæ: cujus hodie pars tantum edita est cum nudo nomine Diodori. Addendæ etiam erunt Thomæ Gatakeri viri doctissimi Emendationes, quas in ejus Adversariis Miscellaneis reperire est. Epiphanii Panarium elegantissimis characteribus exaratum penes se esse ait Caspar Barthius ad Claudianum p. 243. editionis primæ. Ad Epiphanium refert cl. Huetius in Origenianis Librum inscriptum Φιλοσοφούμενα, qui sub Origenis nomine MS. extat in Bibliotheca Florentina, & inter Codices Caroli de Monchal, Archiepiscopi Tolosani. Huetii conjecturam haud improbo. Sed immeritò Reverendiss. Pearsonus Prolegomenis in Hieroclem opus illud Origeni tribuit, cùm ex Proëmio constet auctorem fuisse Episcopum. Hujus operis fragmenta occurrunt apud Gyraldum in Historia Deorum, in Pythagoræ Symbolorum Interpretatione & in Dialogis de Poëtis, apud Huëtium in Origenianis, Menagium ad Laërtium, & Alex. Morum, tùm in Explanatione Esaiæ cap. 53. tùm in Notis ad Novum Fœdus. Memorat Cassiodorus libro de divinis lectionibus Epiphanii Commentarium in Cantica Canticorum, interprete Epiphanio Scholastico.

Euthymius in Psalmos & in Evangelia Græcè hactenus ineditus est. Extat tamen, ut audio, in variis Bibliothecis. De eo & ejus Panoplia illustrissima ac doctissima Princeps

Anna

Anna Comnena, Alexiados libro 15. Locum, utpote lectu digniſſimum, hîc ſubjiciemus, ex verſione Petri Poſſini: *Autor Dogmaticæ Panopliæ juſſu mei Patris ſcriptæ atque editæ eſt Monachus Zygadenus nomine, notus dominæ meæ aviæ maternæ, & omnibus Deo ſacris hominibus, Sacerdotibus ac Pontificibus familiaris. Hunc ſummum Grammaticum, eundemque Rhetorem non inexercitatum; Theologiæ verò & Catholici dogmatis præ omnibus ſcientiſſimum, Auguſtus Pater meus ad ſe accerſitum juſſit, digerere ordine in Opus unum cunctas hæreſes, & unicuique relatæ ſingillatim opponere refutationes S. Patrum. Ex hoc Alexii mandato extitit Opus ingens plures in Libros tributum, cui hodieque univerſo adhæret nomenclatio ab Imperatore primum excogitata atque indita illa quam diximus Panopliæ Dogmaticæ.*

Johannis Metropolitæ Euchaitarum Verſus in principales feſtos dies cum notis Etonæ edidit A. 1610. Matthæus Buſtus, Etonenſis, vir in Rep. literaria non ita notus, ſed cujus in Johannem hunc Obſervationes eruditionem haud protritam redolent. Uſus eſt codice MS. mendoſo ſatis, & aliqua parte mutilo. Ad hoc enim Opus pertinere arbitror Verſus in Theodoretum, ipſius Operibus Græco-Latinis præfixos. Antonius Verderius ſupplemento Epitomes Bibliothecæ Geſnerianæ Antiquitates Conſtantinopolitanas ſubjunxit, in quibus inter Libros illuſtriſſimi Principis Domini Jacobi Marmoretæ hunc recenſet, cui titulus eſt: *Origenis Explicatio in Pſalterium David.* Tum ſubji-

citur: *Et rursus in Explicationem Origenis habet solutionem Explicationis Johannes Mabropoda Metropolitanus Sanctissimæ Metropoliticæ Ecclesiæ Euchaitarum.* Hinc lux affulget huic Bibliothecæ Cæsareæ loco lib. 1. p. 149. *Explicatio Johannis Metropolitæ Euchaitarum Mapropadis.* Ubi legendum est, ut optime vidit Lambecius, *Mabropodis*, hoc est cognomine *Nigripedis*: Μαῦρος enim & μαυρὸς Græcis recentioribus idem est atque μέλας.

Petrum Ravennatem, qui vulgò Chrysologus, varias Epistolas scripsisse auctor est Trithemius. Harum fragmenta aliquot me legisse memini in Lumine Animæ (Libro non facilè obvio) Matthiæ Farinatoris Carmelitæ, qui claruit circa annum 1320. Sermo de Natali Domini, Lucæ Dacherii Spicilegio tomo 11. insertus, Chrysologi est. Quod minus advertit Senex optimus, & ipso prior Chifletius Jesuita. Extat non semel editus inter Chrysologi Sermones, auctior etiam & emendatior MS. Chifletiano.

Huldricus. Epistola ad Nicolaum primum, Huldrico Augustano Episcopo vulgò tributa, ex testimonio Bertholdi, Constantiensis Presbyteri, in Appendice ad Hermannum Contractum, & Æneæ Sylvii in Libro de moribus Germanorum: Hæc, inquam, Epistola in MS. Codice Monasterii olim S. Augustini Cantuariensis, Volusiani Carthaginensis Episcopi nomen præfert. Edidit cum alia Nicolao primo itidem inscripta Joh. Foxus Londini A. 1569. Monuit me vir Insularum ornamentis conspicuus,

ſpicuus, ſed pietate ac eruditione longè clarior, Guilielmus Sancroft, totius Angliæ Primas, Patronus meus benigniſſimus, Reverendiſſimum Hallum in Scriptis ſuis Epiſtolam hanc memoraſſe ſub Voluſiani nomine. Quod idem factum optimo Sarisburienſium Antiſtiti Joh. Jewel, in Diſputatione contra Hardingum.

Floro Lugdunenſis Eccleſiæ Diacono tribuuntur Acta Synodi Cariſiacenſis contra Amalarium, Drogoni Caroli M. filio notho, Hetto, vel Hetio, Trevirenſi Archiepiſcopo, Aldrico Cenomanenſi Epiſcopo, Rabano Fuldenſi Abbati, Alberico Lingonenſi, & Fagæ (vel Fovæ, ut legit Petrus à S^to^ Juliano in antiquitatibus Burgundiæ) Cabilonenſi Epiſcopis dicata. MSS. habuit N. Ranchinus, Toloſanus Senator. Fragmentum exhibet vir illuſtris Philippus Mornæus Pleſſiacus in ingenti Opere de Euchariſtia Latinè verſo & Hanoviæ excuſo. (abeſt enim ab editionibus Gallicis) Quæ de Floro modò diximus, firmat Margarinus de la Bigne in Indice Chronologico Bibliothecæ Patrum: *Legi*, inquit, *in MS. Codice perantiquo, Florum adfuiſſe Concilio Cariſiacenſi temporibus Caroli Calvi, & ſcripſiſſe contra Amalarium Lugdunenſem.* Adverſus Amalarium ſcripſit etiam Florus in Commentario in Pſalmos, in Monaſterio Affligemenſi in Flandria MS. aſſervato.

Bertrami vel Ratramni Liber de Corpore & Sanguine Domini MS. extitit Pariſiis in Jacobi Gillotii Senatoris Bibliotheca. Codicem ſe vidiſſe Reverendiſſimo

Uſſerio teſtatus eſt magnus noſter Caſaubonus, ut doctiſſimus Præſul aſſerit in Libro de Eccleſiarum Chriſtianarum Succeſſione. Alius Codex in Belgio nuper inventus eſt, à candidiſſimi pectoris Monacho Joh. Mabillonio; *In Belgii partes profectus*, (Mabillonium audis in quadam in Acta Benedictinorum Præfatione) *Laubienſe adii Monaſterium, ubi inter Codd. MSS. bene paucos qui reſtant, binos reperi, unum vetuſtiſſimum ab annis fere octingentis exaratum, in quo continentur Opuſcula duo, primum de Corpore & Sanguine Domini, ſubſequens de Prædeſtinatione; illud unico, hoc duobus libris conſtans. Utriuſque inſcriptio & exordia ita ſe habent in Codice MS.* Incipit Liber Ratramni de Corpore & Sanguine Domini. Juſſiſtis, Glorioſe Princeps, &c. *Poſt hunc Librum*, Incipit Liber Ratramni de Prædeſtinatione Dei. Domino Glorioſo atque præcellentiſſimo Regi Karolo Ratramnus, &c. *ut in editis.* Valeat ergo Sixti Senenſis inſulſa conjectura, Ratramni Librum de Corpore & Sanguine Domini Joh. Hauſſchein, Græcè Oecolampadio, tribuentis. Rectiùs ſentit Sixto longè oculatior Fr. Turrianus, contra Volanum ſcribens lib. 1. cap. 22. cùm ait: *Bertramum citare quid aliud eſt quàm dicere Calvini hæreſim non eſſe novam?* Ridendus porro Latinus Latinius, vir alias doctus ac diligens, ſed Pontificiis nugis addictiſſimus, qui cùm Bertrami Librum percurriſſet, immemor in Indice notatum hæreſeos nomine, poſt agnitum errorem ſuum, Librum projecit, & à ſummo Pœnitentiario curavit ſe abſol-

abſolvendum Reverendiſſimo Card. Varmienſi. Hæc de ſe Latinus Latinius in Bibliotheca Sacro-Profana p. 110.

Petrus Boërius. Narbonenſis Gallus, Urbevetanus in Italia & Vaſionenſis poſtea in Gallia Antiſtes, in Damaſi Pontificale Notas ſcripſit, Caſſandro in Operibus, & Jacobo du Breul ad Aimoinum p. 60. laudatas, ſed hactenus ineditas. Has compoſuit juſſu Caroli 5. Francorum Regis, cognomine Sapientis, ut nos docet anonymus auctor Dialogi MS. Bibliothecæ Cordeſianæ, inter Orthodoxum Catholicum & Catechumenum Paucaſcium, inquirentem de Reformatione Eccleſiæ Militantis: *Carolus 5.* inquit ille, *impoſuit Petro Urbevetano Epiſcopo ut Hiſtorias Romanorum Pontificum B. Damaſi Papæ ad S. compoſitas Hieronymum exponendo ſcriberet, & pro poſſe compleret, ac ut exquireret Codicem Sacrorum Canonum, & expoſitum daret ſibi: per has enim Scripturas & paucas alias ſperabat ſane poſſe reformari ſtatum univerſalis Eccleſiæ vel ad minus Gallicanæ, ſecundum normam & regulas contentas in ſententiis prædictorum librorum.* Mirum de hiſce Boërii Notis ſiluiſſe Ughellum in Italia Sacra, & Sammarthanos Fratres in Gallia Chriſtiana. Quibus adde Dadinum ab Altaſerra, Anteceſſorem Toloſanum, Notis ad Anaſtaſium de Paparum Vitis.

Burgundio. Alexander 3. Concilium tenuit Romæ, anno Incarnationis Dominicæ 1180. Ad hoc multæ convenerunt tam Eccleſiaſticæ quàm ſeculares perſonæ. Inter quas venit quidam civis Piſanus nomine

Burgundio, peritus tam Græcæ quam Latinæ eloquentiæ. Hic attulit Evangelium S. Johannis, translatum ab ipso de Græco in Latinum, quod Johannes Chrysostomus sermone homiliatico exposuerat. Hic etiam fatebatur magnam partem libri Geneseos à se jam translatam. Dicit etiam quod Johannes Chrysostomus totum V. &. N. T. Græcè exposuit. Hæc Robertus de Monte in Supplemento Chronici Sigeberti. Præter prædictos Sermones Chrysostomi, Latinè vertit Burgundio Nemesii libros de natura hominis, Gregorio Nysseno falsò tributos, & Joh. Damascenum de fide orthodoxa. Obiit A. 1194. Ejus Epitaphium habes apud Pignorium in Epistolis Symbolicis p. 154. Præter Burgundionem, fuerunt & alii Chrysostomi antiqui Interpretes: Annianus scilicet Anno 430. & Musianus Anno 520. Annianus, Celedensis Diaconus, Homilias octo in Matthæum Latinè vertit; quibus præfixa est ejus Epistola ad Horontium Episcopum. Vertit itidem Homilias de D. Pauli laudibus; quibus præfixa est ejus Epistola ad Evangelum Presbyterum: quæ emendatior & auctior occurrit Tomo 6. operum Bedæeditionis Basilienſis, quàm in Chrysostomo Ducæi. Mutianus Scholasticus, Cassiodori amicus, vir disertissimus, Latinè transtulit Chrysostomi Homilias in Epistolas ad Hebræos & ad Philemonem. Vertit etiam Gaudentii cujusdam Opus de Musica, ut tradit Cassiodorus. Mutianum istum non alium esse cum Baronio existimo, ab eo contra quem scrip-

sit

ſit Facundus, Hermianenſis Antiſtes. Congruunt enim præter nomen ætas & profeſſio.

Nic. de Clemengis Epiſtolæ aliquot, adhuc ineditæ, extant in Bibliotheca Lambethana. Has inde deſcripſit & ad edendum offert vir ad juvandas literas natus Joh. Battely, Doctor Theologus, & Guilielmo Cantuarienſi Archiepiſcopo à Sacris Domeſticis. Clemengii Epiſtolam de inſtituendo Theologiæ ſtudio Spicilegio ſuo inſeruit Domnus Lucas Dachery, cujus fragmentum tantùm adduxerat Launoius Libro de varia Ariſtotelis fortuna. Tomo 3. Meditationum Hiſtoricarum Phil. Camerarii habentur Clemengii Verſus Latini, de vitæ ruſticæ felicitate, & de miſeriis Tyrannorum, è Rythmis Gallicis expreſſi Phil. de Vitry, Meldenſis Epiſcopi, qui obiit A. 1351. Nova Clemengii Operum ſi adornetur editio, (eſt enim Lydiana mendoſiſſima) ſuperioribus Opuſculis augeri illa poterit.

Magnes vel Magnetes libros 5. Græcè ſcripſit adverſus Theoſtenem Evangelia calumniantem. Fragmenta aliquot ex Bibliotheca D. Marci Veneta in Scriptis ſuis adducit Codicum ille MSS. helluo Fr. Turrianus, ſed imprimis in Apologia pro Epiſtolis Pontificum. Unum etiam obſervaſſe mihi videor in Poſſevini Moſcovia. Auctorem hunc laudant Græci, in Reſponſionibus ſuis ad Cardinalem de Guiſe. Quo tempore ille vixerit, quæro qui me doceat.

Severi nomen in Catenis Græcis creberrimè occurrit. Sed in Catena Corderiana in Lucam ad caput 7. pro *Severus* vitiosè

tiosè legitur *Servius*, ut monuit vir ingenio ac eruditione præstans Ludovicus Ferrand, in Exercitationibus Gallicis de Religione Christiana. Severus is Ecclesiæ Antiochenæ fuit Episcopus, &, ut puto, perturbator. Quanquam vix pronunciare ausim de Severo illo, cùm multi fuerint hujus nominis Antiochiæ Præsules. Hac in re dubius etiam hæret Andreas Masius, Præfatione in Mosem Bar-Cepha de Paradiso, quam, si placet, consules. De Severi Scriptis Cl. Lambecius Bibliothecæ Cæsareæ lib. 3. p. 43. & seq.

Juvenci, qui Historiam Evangelicam hexametris versibus reddidit, integrum nomen fuit *Aquilinus Gaius Vettius Juvencus*, ut ex optimis & antiquissimis membranis ad Symmachum docet sagacissimus Juretus. Alius ab hoc Juvenco, fuit Juvencus Cœlius Calanus Dalmata, Attilæ Hunnorum Regis Historiæ Scriptor. Extat is in Antiquis Lectionibus Henrici Canisii, è Codice MS. Monasterii Rebdorffensis. Quod, opinor, nescivit nobilissimus Peireskius, qui, referente Gassendo, anxiè requisivit ex Paulo Sarpio Servita, Scaligero, Casaubono & aliis, ecquid novissent de hoc Juvenco, cujus Codicem MS. Venetiis absportaverat. Juvencum istum memorat Baptista Fulgosus, in Indice Auctorum è quibus exempla sua collegit. Laudat etiam non semel Caspar Barthius in Adversariis.

Berengarii Epistolas aliquot vulgavit Domnus Lucas Dachery, tum in Notis ad Lanfrancum, tum in Spicilegio. In ea quam ad Richardum Abbatem ille scripsit, quam-

quamque Dacherius idem edidit è Codice MS. Bibliothecæ Regis Galliæ, locus mutilus ita ſupplendus legenduſque: *ad me pervenit ſententia de Euchariſtia, quam in Scriptura habet glorioſæ memoriæ Fulberti S. Epiſcopi Calix argenteus.* Ita ex eodem Codice præſtantiſſimus Albertinus in Opere de Euchariſtia p. 946. De Berengario verba ſunt obſervatu digniſſima in Chronico S. Maxentii, vulgò dicto Malleacenſi, MS. apud virum eximium Joh. Belium, popularem meum, in Hiſtoria Comitum Pictavenſium. Sic autem Chronicon illud: *Anno 1075. Pictavis fuit Concilium, quod tenuit Giraudus Legatus, de Corpore & Sanguine Domini, in quo Berengarius A quem ſaucius fermè interemptus eſt.* In eodem Chronico à Phil. Labbeo vulgato pro *Berengarius A quem ſaucius fermè*, habetur *Berengarius .... fermè.* In Syllabo verò Scriptorum à ſe editorum monet Jeſuita, ſe Chronicon illud deſcripſiſſe ex codice membraneo Joh. Belii, *reſectis*, inquit, *inutilibus.* Pro *A quem* vide an ſit reponendum *Archidiaconus.*

Johannes Smera. Circa annum 990. Ulodimirus Ruſſorum Rex, ad fidem Græcam converſus eſt per ejus uxorem Helenam, ut teſtantur Diethmarus, Cromerus, alii. Ad hunc Ulodimirum extat Joh. Smeræ Polowiecii, Medici, Epiſtola, Alexandriâ miſſa, in qua poſtquam impensè laudaſſet fidem, ritus & mores quorundam Chriſtianorum quos ibi repererat, (in Ægyptum enim ab Ulodimiro fuerat miſſus, ut in Religionum diverſitates inquireret)

ret) & poſtquam Græcorum Tyrannidem, Idololatriam ac mores impios deſcripſiſſet, literas ſuas his verbis claudit: *Ideoque ô Rex, non licet tibi ſuſcipere mores & Religionem Græcam; ſin verò eam ſuſceperis, ego ad te nunquam proficiſcar, ſed hîc obdormiens, judicium filii Dei expectabo.* Epiſtolam hanc exhibet Chriſt. Sandius in Appendice Hiſtoriæ Arrianorum.

Beda. Miratus ſum non ſemel, cùm tam multi Bedæ Codices in Anglia reperiantur, cur nemo adhuc inter Anglos inventus ſit qui conterraneum ſuum longè meliorem, quàm in eruditorum manibus verſatur, in vulgus emittat. Ego, quod ſolum poſſum, in commune Reip. literariæ bonum notabo, Bedæ fragmentum ex libro de Temporibus apud Munſterum extare lib. 2. Coſmographiæ, quod in editis non comparet. Bedæ Hymni aliquot occurrunt in Collectione Caſſandriana. Obiter obſerva quæ habet Ph. Melancthon in quadam ad Joh. Cratonem Epiſtola: *Narravit mihi Aventinus*, inquit, *ſe in Codice Bedæ, qui eſt in Bibliotheca Paſſavienſi, legiſſe enarrationem verborum (Cœnæ Dominicæ) perſpicuam, quæ tota deſit in libris editis.* Quam Bedæ editionem intelligat Aventinus, qui obiit A. 1533. mihi non conſtat, niſi forte ejus in Evangelia Commentarios ſeparatim excuſos, quos videre nondum contigit. Genuinum Bedæ Martyrologium cum Flori Additamentis habetur in Actis SS. menſis Martii Tom. 2. In eo enim invenias quæ ex Bedæ Martyrologio adducit Amalarius de Offic. Eccl. lib. 2. c. 24. & de Ordine Antiph. c. 28.

28. Quod minus animadverſum RR. Patribus Henſchenio & Papebrochio.

Cosmas Indopleuſtes, vel Indicopleuſta, Pſalmorum Expoſitionem Græcè ſcripſit, cujus fragmentum habes apud Corderium ad Pſalm. 16. v 14. Hujus Expoſitionis Prolegomena Romæ extare ait Geſnerus. Coſmas idem Topographiæ Chriſtianæ auctor eſt, Petro Gyllio in Conſtatinopoli ſua memoratæ; cujus præclara fragmenta vulgavit vir illuſtris Nicolaus Melchiſedech Thevenot, amicus noſter, Galliæ Regi à Bibliothecis. Vixit Coſmas ſub Juſtino Imperatore.

Juliano Toletano inter alia tribuit Felix, Toletanus itidem Archiepiſcopus, librum de contrariis, qui in Editionibus duabus, quas vidimus, ἀντικειμένων titulo adnotatur. Ad Felicis locum notam hanc appoſuit Garſias Loaiſa, vir doctus & ingenioſus. *Reddamus noſtro Juliano Toletano, ut vero auctori, librum* ἀντικειμένων, *ſive contrariorum, qui hactenus ſine nomine auctoris fertur. Eum nos Juliani eſſe deprehendimus, admoniti verbis Felicis, & multis locis, quos ex libro* ἀντικειμένων *Juliani citat Samſon Abbas, libro adverſus Hoſtigeſium Epiſcopum Malacitanum, quod opus ſcriptum Anno Chriſti* 864. *legi in Bibliotheca Eccleſiæ Toletanæ.* Ἀντικειμένων liber Quæſtiones Veteris ac Novi Teſtamenti continet de locis in ſpeciem pugnantibus. Hunc primus, opinor, edidit Joh. Alex. Braſſicanus, ad calcem Salviani, cui propterea à Sixto Senenſi & Poſſevino adſcribitur. Bertario Gallo ab aliis tributum tradit Doctor Cave.

Lac-

Lactantius. Hujus fragmentum ex libro 3. Epiſtolarum ad Probum adducit Hieronymus, Præfatione in librum 2. Commentarii in Epiſtolam ad Galatas. De ejuſdem Epiſtolarum libris duobus ſuo tempore deperditis querentem vide Hadr. Junium Bataviæ p. 311. Carmen de Phœnice, à Barthio, Bocharto & aliis Vinantio Fortunato tributum, Theodulfi eſt, Aurelianenſis Antiſtitis, ut ad Theodulfum ipſum notat Sirmondus p. 302. Eſt ſanè apud Theodulfum Diſtichon de loco Carroph (Gallicè *Charroux*) non abſimile initio Carminis de Phœnice. Lactantio vindicat Nic. Heinſius, ὁ μακαρίτης, qui in illud Carmen emendationis & notas elegantiſſimas ſcripſit.

Severi Sulpitii ſeptem Epiſtolæ ante paucos annos ſunt evulgatæ, quinque à Domno Luca Dachery tomo 5. Spicilegii, duæ verò a Cl. Baluzio tomo 1. Miſcellaneorum. Garſias Loaiſa, Notis ad Iſidori Hiſpalenſis Chronicon, penes ſe eſſe teſtatur Epitomen MS. Chronicorum Severi cognomento Sulpitii.

Verecundus Juncenſis in Provincia Africæ Byzacena Epiſcopus, uti quidem exiſtimat Garſias Loaiſa, ſcripſit, teſte Iſidoro, duos breves libellos, unum de reſurrectione & judicio, alterum de pœnitentia, hexametris verſibus, cujus initium, *Quis mihi mœſta dabit lacrymoſis imbribus ora.* Vidit hunc Gothicis literis exaratum doctiſſimus Loaiſa, apud Mich. Ruyzium Azagrium, amicum ſuum, Rodolphi Imp. Secretarium.

um. Alius fuit Verecundus Presbyter; qui in Canticum Canticorum commentatus eſt. Verecundus Epiſcopus claruit circa A. 552.

Azelinus Rhemenſis Monachus ante aliquot ſæcula verſibus reddidit libellum inſcriptum *Cœna*, qui extat in Cypriani editionibus Moreliana & Pameliana, & hunc titulum libro ſuo, quem MS. habuit Fr. Juretus, addidit: *Cœna Azelini Rhemenſis Monachi, quam condidit ad Heinricum Imp. imitatus Cyprianum Epiſcopum Carthaginenſem.* Fragmenta affert Salmaſius ad Hiſtoriæ Auguſtæ Scriptores p. 396. & 410.

Richerius Senonienſis, Monachus Benedictinus, Chronicon ſcripſit à Dacherio vulgatum Spicilegii tomo 3. Sed caſu neſcio quo factum eſt ut in eo non extet hiſtoria Monachi cujuſdam Pariſienſis nomine Roberti, Ordinis Prædicatorum, qui charta inter digitos concluſa, à formoſa quadam muliere, quæcunque ille volebat, extorſit. Hiſtoriam habeas ex Richerii Chronico MS. apud Joh. Priçæum, ad Apuleii Apologiam p. 114. & ſeq.

Anniano Celedenſi Diacono adſcribit Garnerius Notis ad Marium Mercatorem, Epiſtolam ad Demetriadem, quæ inter Auguſtini & Hieronymi Opera occurrit, quæque ab aliis Pelagio, ab aliis Juliano Eclanenſi tribuitur. Ex hac Epiſtola locum adducit (quod Garnerio minus animadverſum) Auctor Commentariorum in Proverbia cap. 25. inter Hieronymi Opera, & Epiſtolæ auctorem *virum Dei* vocat.

vocat. At in iisdem Commentariis cap. 22. inter Opera Bedæ (cui à Mariano Victorio ii non immeritò tribuuntur) vocem *Dei* minimè legas. Haud silendum tamen vocem hanc reperiri in duobus Bedæ Codicibus MSS. quos in Bibliotheca Lambethana inspeximus.

Justi à Tiberiade Chronicon, idem est ac σύμμικτα, Laërtio in Socrate laudata, ut ex Photio eruditè colligit Henricus Valesius ad Eusebium, pag. 42. editionis secundæ, & ante Valesium Vossius in Opere de Historicis Græcis.

Aristidis Apologetici fragmentum de Dionysio Areopagita affert Usuardus in Martyrologio è Menologio Græcorum. Ex quo jure mihi videor colligere, à vero prorsus non abhorrere, quod refert clarissimus Guilleterius in Itinerario, nempe apud quosdam Calojeros, qui proximè Athenas in Monasterio Midelli habitant, extare Bibliothecam, in qua Aristidis Apologiam latitare credebatur.

Melito. Inter Melitonis Scripta, unum fuit, Eusebio teste, περὶ σωματικοῦ θεοῦ, h. e. *de Deo corporali* vel *corporeo*, ut vertit Henricus Valesius, in secundis ad Eusebium curis p. 73. & ipso prior doctissimus Cotelerius ad Scriptores Apostolicos p. 427. non verò *de Deo incarnato*, ut vertendum censet Cl. le Moyne in Variis Sacris p. 199. & Caspar Suicerus in Thesauro Ecclesiastico p. 1122. præeuntibus in hoc errore Ruffino & Christophorsono; Cautiùs Hieronymus, qui Eusebii verba retinuit. Melitonis

liconis fragmenta habes apud Theodoretum Quæſt. 20. in Geneſim, Gennadium cap. 4. de dogmatibus Eccleſiaſticis, Halloixium tom. 2. Illuſtrium Scriptorum Eccleſiæ Orientalis, & in Notis ad cap. 22. v. 13. Bibliorum Græcorum editionis Romanæ.

Soter Papa Urbis claruit circa annum 170. Scripſit, Primaſio teſte in Libro de Hæreſibus, Opus adverſus Cataphrygas, à Tertulliano confutatum, in Libro qui unà cum Soteris Scripto periit.

Ulphilas. Quatuor Evangelia Gothicè, Ulphilæ tributa, Dordrecti anno 1665. cum Thomæ Mareſchalli eruditiſſimis Obſervationibus & Gloſſario ſuo edidit vir doctiſſimus & in linguis Borealibus verſatiſſimus Franciſcus Junius, F. F. Hoc præſtanti munere Hagæ-Comitis in ædibus Voſſianis olim me beavit aureus Senex, Windeſoræ ante paucos annos mortuus, & in Capella Regia honorificè ſepultus.

Bellator Presbyter, eodem, quo Caſſiodorus, tempore claruit. Scripſit, ejuſdem ſuaſu, Commentarios in librum Ruth. Idem in Sapientiæ librum, Tobiam, Eſther, Judith, & Maccabeorum libros commentatus eſt. Vertit etiam Homilias duas Origenis in Eſdram. Hæc Caſſiodorus libro de divinis lectionibus.

Moses Bar-cepha obiit anno 914. Scripſit, præter Commentarium de Paradiſo ab Andrea Maſio Latine verſum, ἐξαήμερον, & Librum de anima. Adhæc interpretatus eſt Matthæum Evangeliſtam. Denique & de Sectarum multitudine differentiaque Opus

composuit. Hæc Moses ipse memorat in Libris de Paradiso.

Theophanis Nicæni Archiepiscopi Opera ex Bibliotheca Vaticana Gr. & Lat. cum notis vulgavit Romæ A. 1590. 8. Gundisalvus Marin Ponce de Leon, idem nimirum, qui Epiphanii Physiologum ex Græco vertit, & notis illustravit.

Eustathius S. Basilii Hexaemeri Latinus Interpres, floruit Constantini M. Sæculo. Hunc summè deprædicat Cassiodorus Senator libro de divinis lectionibus. Laudant Junilius, vel potius Beda in Gen. & Sigebertus. De eodem non semel Fr. Juretus ad Symmachum, sed imprimis pag. 168. Fronto Ducæus in limine Notarum ad Basilium M. ait Eustathii versionem prodiisse beneficio v. c. Nic. Fabri.

Josephus, homo Christianus, vel ex Judæo factus Christianus, is nempe de quo Epiphanius, uti quidem existimat Cl. Is. Vossius Libri de Sibyllinis Oraculis cap. 3. is, inquam, Librum scripsit cui titulus Υπομνηστικὸν, h. e. *Commonitorium*. Primus è Græcia in Angliam attulit Theodorus, Cantuariensium Antistes. MS. extat in variis Bibliothecis. Fragmenta occurrunt apud Casaubonum in Exercitationibus Baronianis, Seldenum in Dissertatione de Anno Civili Ebræorum, Patricium Junium in Notis in Clementis Epistolam ad Corinthios, & Usserium in Dissertatione de Cainane. Quo tempore Josephus iste vixerit, dicent alii.

Joh.

Joan. Picus Mirandulanus Apologiam pro 70. Interpretibus contra Judæos, quantum ad Pſalmos attinet, ſcribere cœperat, ut ipſe tradit Præfatione ad Laurentium Medicem in Heptaplum. Hanc ſummis laudibus effert politiſſimus Angelus Baſſus, à patria Politianus, Miſcell. cap. 14. Sed morte, immatura nimis, præventus Princeps ille, Opus affectum reliquit. Quod verò ad finem perducere non potuit portentoſi vir ingenii, illud ipſum fœliciſſimè præſtitit Ludovicus Ferrand, Advocatus Pariſienſis, in aurea ſua Pſalmorum Explanatione.

Galatinum Raymundi Martini ſuppilatorem facit Hermolaus Barbarus, ſi Joh. Benedicto credimus lib. 1. c. 7. Summæ Peccatorum. Sed quomodo Galatini plagium deprehendere potuit Hermolaus, cùm A. 1494. obierit, Galatini verò Arcana A. 1518. primùm prodierint? Nodum hunc ſolvit Joh. Albertus Widmanſtadius in Epiſtola Præfat. ad Ferdinandum Imperatorem in N. T. Syriacum, cùm ait Galatinum Arcana ſua multò antea apud Ligures collegiſſe, atque in Reuchlini gratiam in Dialogi ſpeciem poſtea tranſcripſiſſe ac ediditſe. Porro quo in Opere Galatini furtum notarit Hermolaus, nobis incompertum. Alia Galatini Scripta ſe editurum receperat Lucas Waddingus in Bibliotheca Minorum. In his erant ingentes in Apocalypſ. Commentarii, Carolo 5. Imp. dicati; Tractatus de Scripturæ interpretatione; Item Opus ſingulare de Eccleſia inſtituta, deſtituta & reſtituta. Plura de Galatino & ejus Scri-

pris congessimus in Italia nostra Orientali, quam amico cuidam Bibliopolæ Rupellæ in Gallia ante quinquennium imprimendam dederamus. Sed quid ea factum sit per hosce adversus Protestantes Gallos Pontificiorum furores, juxta cum ignarissimis scimus.

INDEX

INDEX

Scriptorum Ecclesiasticorum hoc volumine contentorum.

A.

Anianus. Pag. 20, 27
Antonius. 9
Aristides. 28
Athanasius. 8
Athenagoras. 2
Azelinus. 27

B

Basilides. 4
Beda. 24
Bellator. 29
Berengarius. 22
Burgundio. 19

C.

Clemens Rom. 1
Cosmas Indopl. 25
Cyprianus. 6

D.

Defensor. 9

E.

Ephraïm Syrus 11
Epiphanius. 13
Eusebius Alex. Pag. 5
Eusebius Cæsar. 5
Eustathius. 30
Euthymius. 14

F.

Florus. 17

G.

Gelasius Papa. 9

H.

Hegesippus 4
Hieronymus. 9
Huldricus. 16

I.

Ignatius. 2
Joh. Chrysostomus. 7
Joh. Damascenus. 8
Joh. Euchaïta. 15
Joh. Picus. 31
Joh. Smera. 23
Josephus. 30
Isidorus Hispal. 10
Isidorus Pelus. 6

INDEX.

Julianus Tolet. 25
Julius Africanus. 3
Justus à Tiber. 28
Juvencus. 22
Juvencus Dalmata. 22

L.

Lactantius. 26
Leontius Cyprius. 8
Lucifer Caral. 13

M.

Magnes. 21
Maximus. 9
Melito. 28
Methodius. 3
Moses Bar-Cepha. 29
Mutianus. 20

N.

Nic. de Clemangis. 21

P.

Pacianus. 12
Pet. Boerius. 19
Petrus Galatinus. 31
Petrus Ravennas. 16
Polycarpus. 2

R.

Ratramnus. 17
Richerius. 27

S.

Severus. 21
Severus Sulp. 26
Soter. 29
Synesius. 6

T.

Theophanes Nicænus. 30

V.

Valentinus. 4
Verecundus. 26
Ulphilas. 29

FINIS.

PAULI

PAULI COLOMESII

DE

PHOTII

SCRIPTIS

DISSERTATIO.

PAULI COLOMESII

DE

PHOTII

SCRIPTIS

DISSERTATIO.

DE PHOTII SCRIPTIS DISSERTATIO.

EO Photius fuit ingenio, eâque eruditione, ut cum maximis veteris Ecclesiæ luminibus jure comparari queat. Hoc vel agnovit Nicetas Paphlago, vir Photio minimè favens, in Ignatii Patriarchæ CP. Vitâ, Matthæo Radero interprete: *Tandem*, inquit, *Photium Protospatharium & primum à Secretis, Patriarcham urbis regiæ designant, hominem sanè minimè obscurum & ignobilem, sed claris & illustribus oriundum natalibus, rerumque civilium & politicarum usu prudentiaque & scientia clarissimum. Grammaticæ enim literaturæ, & carminis pangendi, dicendique laudæ, quin & Philosophiæ & Medicinæ, & omnium prope liberalium disciplinarum externarum studio cognitioneque tantoperè florebat, ut ævi sui facilè princeps haberetur, imò & cum Veteribus certare posset. Omnia quippe in illo concurrerant, aptitudo quædam & naturæ vis ac felicitas, studium, opes, quibus sibi librorum omnium copiam sibi comparabat,*

&,

&, quod præ cunctis, gloriæ laudisque cupido; qua incensus totas noctes ut lectioni assiduè vacaret, ducebat insomnes. Talis cùm fuerit, etiam ex inimicorum testimonio, Photius noster, nemoque adhuc inventus sit, qui ejus Operum Catalogum paulo accuratiorem confecerit, operæ pretium me facturum esse existimo, si hac in parte studiosis prodesse coner.

Inter Photii Scripta primas facilè tenet Bibliotheca, ad Tarasium fratrem missa. In qua (ut optimè Daniel Heinsius Prolegomenis in Aristarchum Sacrum) de summis Christianis simul prophanisque auctoribus ita accuratè ac exquisitè judicat, ut unus eruditione varia cum omnibus quos legerat, legendi diligentia cum maximis qui ante extiterant, committi posse videatur. Hanc Bibliothecam perfunctoriè admodum in Latinum sermonem vertit vir alias doctissimus Andreas Schottus; adeò ut Thomas Gatakerus, vir laude major, translationem hanc (licet Schotti nomen præferat) ejus fuisse vix crediderit. In hac dein versione ferè passim vel Ignatianum vel Baronianum se prodit, ut in quadam ad Josephum Scaligerum Epistola observat vir illustris Jacobus Gillotius. Alias versiones, ut audio, adornarunt Fredericus Metius, Thermularum Episcopus, & Cosmas Fonteius, sed hactenus ineditas. Prodiit Photii Bibliotheca primùm Græcè cum notis Davidis Hoeschelii viri optimi ac doctissimi; dein Latinè cum Scholiis Andreæ Schotti; tertiò Græcè & Latinè Genevæ; tandem Rothomagi. Hanc

in

in Epitomen redegerat Joannes Mariana Jesuita, teste Philippo Alegambe in Bibliotheca Scriptorum Societatis Jesu. Sed Opus istud nunquam prodiit. Photii Bibliothecæ fragmentum ab editis paulo varians & auctius legere est in fronte Athanasii editionis Parisiensis Græco-Latinæ, è Codice Athanasiano Bibliothecæ Basilienſis depromptum, & à Petro Nannio, qui eo Codice olim usus est, Latinè versum. Docuit nos vir summus Henricus Valesius, dum ante aliquot annos Parisiis versaremur, Bibliothecam Photianam plurimis in locis esse interpolatam; idque vir in æternum deflendus se aliquando ostensurum receperat.

Nomocanon, in quo Photius sacros Canones & SS. Patrum responsa diligenter contexuit: Opus varium, multæque lectionis; quod Theodorus Balsamon, Patriarcha Antiochenus, Commentariis illustravit, Latinè verterunt Henricus Agylæus Belga, & Gentianus Hervetus Gallus; Græcè & Latinè edidit Christophorus Justellus, auctius verò è Bibliothecis Oxonienſi & Mazarina Guilielmus Voëllus, & Henricus Justellus Christophori filius.

Epistolæ, à Richardo Montacutio Norvicenſi Episcopo Latinè versæ, & notis illustratæ. Liber Londini excusus est anno 1651. decennio nimirum post Montacutii obitum, qui ad plures abiit anno 1641. unà cum sanctissimo ac doctissimo Præsule Joanne Davenantio. Photii Epistolas oppido paucas ante Montacutium ediderat David Hoeschelius, ad calcem Bibliothecæ Photianæ, &

eodem

eodem quo Hoeſchelius anno Photii Epiſtolam ad Euſebium Conradus Ritterſhuſius, quas nunc exhibet Montacutii editio. In hac tamen non invenias Photii ad Theophanem Epiſtolam, Franciſci Scorſi Prolegomenis in Theophanis Ceramei Homilias inſertam, eamque Græcè & Latinè Jacobo Sirmondo interprete. In eadem editione incaſſum quæras Photii Epiſtolam ad Archiepiſcopum Aquileienſem, quam Græcè & Latinè ex ſua interpretatione vulgavit Franciſcus Combefiſius in Auctario noviſſimo Bibliothecæ Græcorum Patrum, quamque prius, ſed Latinè tantùm Frederico Metio interprete, Annalibus inſeruerat Cæſar Baronius, ad annum 883. In iiſdem Annalibus etiam legas Photii Epiſtolas Encyclicas ad Patriarchales Sedes Orientis, ut ad Nicolaum Papam, ſed Latinas tantùm, à Montacutio itidem omiſſas. His adde Photii Epiſtolam ad eundem Nicolaum, cujus fragmentum Latinè verſum habetur Hugonis Eteriani libro ſecundo adverſus Græcos, & aliam Encyclicam de Spiritus S. Proceſſione, quæ Græcè occurrit apud Nicetam Choniatem, in Orthodoxæ fidei Theſauri tomo 21. ex quo (utpote nondum in lucem edito) fragmentum excerpſit Reverendiſſimus Uſſerius, Armachanæ Sedis apud Hibernos Antiſtes, in Diſſertatione de Symbolis.

Oratio in Sanctiſſimæ Virginis natalem diem, quam tomo primo Auctarii Bibliothecæ Græcorum Patrum Græcè & Latinè edidit Fr. Combefiſius, è Codice MS. Biblio-

Bibliothecæ Seguierianæ. Huic Codici præfixus Index antiqua manu aliam Orationem, valdè luculentam illam, in Sepulturam Domini, Photio tribuit; extatque ibi integra, exordio excepto. Quam, mutilam licet, utinam evulgasset Pater Combefisius!

Oratio inauguralis novæ Ecclesiæ, quam, ut refert Leo Grammaticus in Chronographia, Constantinopoli struxerat, & ornatu vario insignem reddiderat Basilius Imperator. Prodiit ea Græcè in Petri Lambecii ad Georgii Codini Excerpta Animadversionibus, & Græcè & Latinè in Fr. Combefisii Originum C. P. Manipulo. Aliarum Photii Orationum Laterculum habes apud Combefisium in Auctario noviſſimo Bibliothecæ Græcorum Patrum, ab Emerico Bigotio, viro ad juvandas literas inter paucos nato, ei communicatum. Alium Syllabum exhibet Alexander Barvoëtius Jesuita, in Catalogo Codicum MSS. Bibliothecæ Scoriacæ.

Commentarius in D. Pauli Epistolas, è quo pleraque Oecumenius in Opus suum transtulit. Extat Exemplar MS. Græcè in Bibliotheca Cantabrigiensi, ab Excerptis Oecumenianis non parum discrepans, ut (si bene memini) qui olim contulit, mihi affirmavit vir fide digniſſimus ac doctiſſimus Johannes Battely, illustriſſimo Angliæ Primati Guilielmo à Sacris Domesticis.

Quæstiones ac Dubia ad Amphilochium, Cyzici Metropolitam, in quibus de variis S. Scripturæ locis & aliis multis

Photius

Photius non minus ingeniosè quàm eruditè differit. Extant grandi volumine MSS. in Petri Seguierii Galliæ Cancellarii Bibliotheca, sed tacito Photii nomine. Quin eæ tamen ejus sint, nullus ambigo; cùm Amphilochius ille non alius sit ab eo, ad quem ter aut quater Photius in Epistolis. Harum Quæstionum fragmenta duo, prolixa satis, edidit Fr. Combefisius, vir de Patribus Græcis benè meritus, unum ad calcem Operum Amphilochii Iconiensis, alterum, à Leone Allatio Româ ad se missum, tomo primo Auctarii Bibliothecæ Græcorum Patrum. Alia excerpta Combefisio prior affert Fr. Turrianus, vir (ut eum alicubi vocat magnus Cestrienſium Antistes) infinitæ lectionis, tùm in Defensione Epistolarum Pontificum, tùm in Notis ad Constitutiones Apostolicas sub nomine Clementis. Ex iisdem Quæstionibus desumpta esse arbitror, quæ in Catena Corderiana in Johannem reperiuntur.

Lexicon, Codex crassus satis, ac luce dignissimus, quem olim Hagæ Comitis in instructissima clarissimi Js. Vossii Bibliotheca videre nobis contigit. Audio nunc esse penes Marquardum Gudium, Holsatum, qui multos hujusmodi Codices (utinam tandem in reipublicæ literariæ bonum!) apud se habet. Photii Lexicon memorant, nisi fallimur, Suidas & Etymologus. Quibus adde Franciscum Turrianum in Defensione Epistolarum Pontificum; quam (ut obiter hoc dicam) festinanter nimis refellit David Blondellus, vir alias immensæ lectionis.

lectionis. De Photii Lexico ſic Joſ. Scaliger ad Richardum Thomſonum Anglum, magnæ eruditionis nec minoris ingenii virum, ſcribens: *Remitto tibi Photium tuum, optimum ſanè librum, & quem edi è re literaria eſt, quanquam omnia, quæ in illo ſunt, hodie in aliis, unde ipſe hauſit, extant; quia tamen laborem legentium levare poſſet, quod in eo omnia congeſta ſunt, quæ ſparſim in aliis relegere labor eſt, non exiguam à ſtudioſis gratiam iniveris, ſi tam utilem librum in publicum exire patiaris.*

De Divinitate & Incarnatione Diſſertationes ſex, Latinè, Fr. Turriano interprete. Extant tomo 5. Antiquæ Lectionis Henrici Caniſii.

De Voluntatibus in Chriſto quæ dicuntur Gnomicæ liber unus Fr. Turriano interprete. Extat in Auctario Petri Stevartii ad Caniſium.

In Categorias Ariſtotelis, MS. in Bibliotheca Regis Galliæ.

De Epiſcopis & Metropolitis Collectio, MS. in Bibliotheca Naudæana.

Contra Latinos MS. Hujus forſan Operis pars eſt Diſſertatio de Spiritus S. Proceſſione, ab Euthymio Zygabeno (quo nemo melius in Pſalmos ſcripſit) duodecimo Panopliæ ſuæ titulo inſerta, ſed à Fr. Zino in Latina verſione conſultò omiſſa. Hujus fragmentum Græcum à Patricio Junio ſibi communicatum profert Jacobus Uſſerius, vir admirandæ tùm pietatis tùm eruditionis in Diatriba de Symbolis.

Contra Leontium Hæreticum, de quo ſic Suidas in Λεόντιος: *Hic Antiochiæ fuit Hæreticus. Photius autem Patriarcha contrà eum ſcripſit.*

Odæ novem MSS. extant in Bibliotheca Collegii Claromontani, cum Theodori Prodromi Verſibus de duodecim menſibus, aliiſque. Ex hiſce Odis meridiana luce clarius liquet Photium noſtrum carminis pangendi laude floruiſſe, ut de eo ſuprà Nicetas Paphlago.

Prophetarum Liber cum expoſitione. Extat MS. in Bibliotheca Vaticana, niſi nos fallat Poſſevinus in Apparatu Sacro.

Excerpta ex Hiſtoria Eccleſiaſtica Philoſtorgii Photius confecit, quæ in ejus Bibliotheca non comparent. Ea primus Latinè vertit & notis uberioribus illuſtravit Jacobus Gothofredus, Dionyſii filius, vir doctus ac diligens, ſed literis Græcis leviter tinctus, nec in pervolvendis Codicibus MSS. multùm exercitatus. Eadem Excerpta haud ita pridem de novo vertit & notis ac emendationibus auxit Henricus Valeſius, vir eruditione cum maximis hujus ac ſuperioris ætatis Philologis comparandus.

Ex Photio tria aut quatuor loca laudat Antonius in Meliſſa; ſed ad quem Photii Tractatum illa pertineant, juxtà cum ignariſſimis ſcio.

Photio adſcribit Robertus Conſtantinus, in Nomenclatore, Hiſtoriam de Rhetoribus decem, *quæ*, inquit, *in Bibliotheca Regia extat.* Verùm hoc haud dubiè intelligendum de decem Græciæ Oratorum Elogiis,

giis, quæ apud Photium occurrunt, quæque Plutarchi nomine in Opuſculis, ut vocant, Moralibus circumferuntur. Quod, ut alia multa, minus animadverſum eximiæ eruditionis viro Gerardo Johanni Voſſio, in Opere de Hiſtoricis Græcis.

Synopsis Conciliorum, quam apud amicum MS. vidimus, Photium, non Patriarcham Conſtantinopolitanum, ſed Tyriorum Epiſcopum, auctorem agnoſcit. Aliud exemplar, à Chriſtiano Ravio ex Oriente allatum, ſe adeptum eſſe ait, ſimulque fragmentum exhibet Reverendiſſimus Uſſerius, in Diſſertatione ſupra laudata. Aliam Conciliorum Synopſim (quod obiter dictum ſit) incerto auctore Auguſtæ Vindelicorum Græcè vulgavit David Hoeſchelius A. 1595. longè auctiorem ea quam ad calcem Photii Nomocanonis edidit Chriſt. Juſtellus. Quod virum doctiſſimum fugiſſe miror. Hoeſchelianam Synopſim Latinè vertit Conradus Ritterſhuſius, verſionemque inſeruit Sacris ſuis Lectionibus. Alias Synopſes ab Hoeſcheliana non parum variantes è Codd. MSS. in Variis Sacris edidit vir linguarum ac utriuſque antiquitatis apprimè ſciens Stephanus le Moyne, Leydenſis Theologus.

Hæc ſunt quæ de Photii Scriptis è curta noſtra ſupellectile proferenda habuimus.

PASSIO
SANCTI VICTORIS MASSILIENSIS.

Recensuit ac emendavit

PAULUS COLOMESIUS

Ecclesiæ Anglicanæ Presbyter.

PASSIO
SANCTI VICTORIS
MASSILIENSIS.

Recenſuit ac emendavit
PAULUS COLOMESIUS
Ecclesiæ Anglicanæ Presbyter.

PASSIO SANCTI VICTORIS MASSILIENSIS.

Incipit Passio S. Victoris Massilienſis.

MAssilia Civitas ampla, quondam mirabili ſtructuræ ſuæ firmitate, ſimul & pulchritudine glorioſa, in optimo terræ ſolo, in capite Galliarum ſita, terrâ marique omnium ferè gentium commerciis patens, immensâ divitiarum opulentiâ, & frequentibus populorum turbis, armorumque terroribus inclyta fuit: unde & Romanæ potentiæ meruit eſſe in occiduis partibus quædam propria Sedes. Quare & Romanorum Numinum, imò Romanorum

Paſſionis hujus Epitome apud Vincentium Belvacenſem occurrit, Speculi Hiſtorialis lib. 12. c. 7.

rum Dæmonum studiosa cultrix, & sacrilegarum superstitionum acerrima & ferociſſima defensatrix habebatur. Quas ob res superba nimis & pessima, tanta crudelitate in Christianorum supplicia, Sanctorumque neces, velut totius humanitatis immemor, rapiebatur; ut collectos undique circa se eiorum greges, ad adventum maxime Imperatorum, instar luporum, raperet. Sednec ipsis civibus parceret, quoscunque Christiani nominis inveniſſet, absque ulla miseratione ætatis, aut sexus, quasi ad triumphum suorum Dæmonum, variis ludibriis affectos, & inrecitabilibus tormentorum generibus excruciatos, viliùs quàm pecudes trucidaret. Inter quas Sanctorum Martyrum gemmas, Victor sanctiſſimus, velut cæteris stella fulgentior, glorioſus claruit: vel quòd esset nobilior, vel quòd in religione nostra instructior, & ferventior, atque famoſior; vel quòd de ipsa cæteris pessimis immaniore & truculentiore bestiâ, Maximiano videlicet Imperatore, cum ipso cominus pugnans, insigniter & dignè suo nomine triumphavit. Maximianus enim cùm pro Sanctorum sanguine, quem per totum orbem crudeliùs aliis, maximeque per totas Gallias, recentius fuderat, & præcipuè pro famoſiſſima illa Thebæorum apud Agaunum cæde, nostrorum plurimis nimium terribilis factus, Massiliam adveniſſet, ut secundum Scripturam * *impius adhuc impiè ageret*; cuncta illuc crimina sua cum vita nequiſſima impleturus; ne quid

* Apoc. 22. 11.

ibi

ſibi doeſſet ſcelerum, pietati protinùs, inſatiabilis tortor, velut parùm hactenùs feciſſet, tota rabie bellum indicit; Chriſticolaſque, niſi ſacrificent idolis, exquiſitis mortibus deperire jubet. Tum verò tanta malorum nube oppreſſis, perturbatiſque noſtrorum animis, invincibilis ſeſe in medium Victor oppoſuit, ſingulis noctibus Sanctorum caſtra ſollicitè circumiens, & per domos ſingulas ad amorem æternæ vitæ, & contemptum tranſitoriæ mortis, Servorum Dei corda confortando, ſuccendens.

Talibus inſiſtens, ſcelix hoſtia mox futurus, deprehenditur, ac Præfectorum tribunalibus præſentatur. Præfecti primùm ſuadent clementiùs viro, ne Deorum culturam ſperneret, nec conſueta militiæ ſtipendia & Cæſaris amicitias pro cultu cujuſdam olim mortui recuſaret. Ille ſtatim S. Spiritus armatus eloquio, Deos, quos dicebant, immundiſſimos Dæmones efficaciſſimè comprobat: militaria verò ſtipendia & Imperatoris amicitias ſe Chriſti militem in contumeliam Regis ſui nullatenùs habere velle reſpondet: Dominum autem Jeſum Chriſtum, altiſſimum Dei filium, pro charitate reſtaurationis humanæ, verè quidem hominem fuiſſe mortalem, & ab impiis ſe volente occiſum, ſed divinæ ſuæ virtutis potentiâ die tertiâ ſuſcitatum, cœlos aſcendiſſe, & à Deo patre regnum ſuper omnia ſtabile ſuſcepiſſe, vultu conſtanti ac liberæ vocis plenâ authoritate proteſtatur. Nec mora, circumſtantium clamor ingens

in cœlum attollitur, pius Domini Confessor ab omnibus injuriatur. Sed quia vir clarus erat, judicatum à Præfectis est, uti ejus causâ ad Cæsaris audientiam referretur. Quo facto, ille efferato animo, subitò conversus in furias, dilationis impatiens, jubet Athletam sanctum suis tribunalibus præsentari.

Beatissimus igitur Victor coram tribunali furentis Imperatoris statuitur, multisque undique accusationibus impetitur, omni calliditate, summisque terroribus ad sacrificia iterùm Dæmonum perurgetur. Martyr verò exaudito terrore robustior, velut qui gehennas levi commercio vinceret, nec auferri de terra veritus, qui municipatum cœlestis curiæ jam sentiret, de promtuario S. Spiritus recreatus, Imperatorem sævissimum, cunctosque Principes ejus, mira prudentiâ & animi virtute confutavit, Idolorum cultus assertionibus claris evacuans, Jesum Dominum verum Deum esse certâ publicè ratione confirmans.

Tunc impiissimus Cæsar omni ferâ crudelior, omni dracone malignior, face succensus in rabiem vertitur, Sanctumque Martyrem funibus coarctatum per totam urbem præcipit volutari, ut ex ignominiosa viri pœna & Deorum suorum vindicaret injurias, & nostrorum simul animos territaret. Datâ sententiâ, conclamat exercitus insanientis populi, undique ad spectaculum multitudines ruunt; dumque per totam Civitatem brachiis pedibusque ligatis Christi Athleta

ta pertrahitur, impiis manibus, vel maledico ſaltem ore, prout quiſque poterat, cruciatus adaugent; ita ut pro reatu non minimo ſibi duceret, qui ad ejus injurias non aliquid adjeciſſet.

Tali ergo ludibrio cùm ſatis ſuperque vulgi nefandiſſimi oculos ſatiaſſet, ad tribunalia Præfectorum Sanctiſſimus iterùm Victor, laceratus, cruentuſque, reducitur, de negando Chriſto, & Diis adorandis acrius itidem peroratur: putantes enim pœnâ, & contumeliis, populique tumultibus feſſum animo decidiſſe, nec jam de ſuperfluo locuturum, qui ſibi potius conſulendum eſſe crudeli experimento didiciſſet, de injuriis * Cæſaris, ac totius Reipublicæ graviter conqueruntur. Tunc deinde ſupremæ clementiæ †, nihilque infœlicius eſſe aſſerunt, quam omnium Deorum, & invictiſſimorum Principum amiciſſimâ familiaritate poſthabitâ, cuncta mundi oblectamenta, & gloriam, & honorem, ipſam quoque dulciſſimam ſalutem corporis, pro eo quod nunquam videris, perdere, cunctorum iras Deorum, hominumque in ſe gratuitò provocare, cum omnium dolore charorum per ſumma tormenta ad interitum feſtinare: proinde vel jam experto rationem ſanioris eligendam eſſe conſilii, nec contemnendos eſſe Deos, quorum manifeſta majeſtas fulgeret in Templis, quorum beneficia ſentirentur à cunctis, quos veneranda antiquitas adoraſſet, & ſummi Principes colerent, quibus propitiis laterent * cuncta, quibus adverſis durare mundus

* f. inimicis.

† l. clementiæ.

* f. florerent.

mundus nec ipse valeret. Illi sanè quantocyùs renunciandum, qui & vivendo semper pauperrimus fuerit, & quàm esset impotens moriendo demonstraverit: Id si faceret, futurum ut imminentia supplicia lucraretur, & de intima Cæsaris amicitia, summisque honoribus ipsis posset intervenientibus gratulari. Quæ si respueret, ad illam, quam nemo unquam vidisset, Christi sui gloriam, non aliter quàm ipsius exemplo, per summa tormenta & contumelias, totius opprobrium & abjectio populi factus, esset illicò transiturus.

* l. Tum. Cùm * Martyr, de primo impetu penè victor, & S. Spiritus factus oraculum, imperterrito & infatigabili animo, Deo confortante, persistens, ad hunc modum concionatus, ait: Si de inimicis Cæsaris & Reipublicæ agitur, nunquam, inquit, Cæsari, nunquam Reipublicæ nocui, non honori Imperii quidquam detraxi, non ab ejus me propugnatione retraxi. Quotidiè pro salute Cæsaris & totius Imperii studiosè sacrifico, quotidiè pro statu Reipublicæ coram Deo meo spirituales hostias macto. Dementissimum autem non absre videri omnibus æstimo, si quis unum aliquid ita diligat, ut non id pro centuplo meliore postponat. Quid verò si illud unum, nec, prout cupias, habere, nec, si habeas, sine metu gaudere, nec, cùm maximè sollicitus sis, valeas retinere: Illud verò centuplum mox, ut volueris, præ manibus habeas; cùm tenueris, securus gaudeas; quòd nullo jam fine,

nullo

nullo ſui tuíve defectu, nullius deinceps violentiâ perdas. Proinde ſanioris ratione conſilii, omniumque judicio ſapientium, familiaritas Principum, mundi oblectatio, gloriæ, honores, ſalus corporis, charorum cognatio, & hujuſmodi cætera, ipſa denique temporalis vita, (quæ nec pro voto acquiri, nec ſecurè haberi, nec vel longiuſculè teneri omnibus planè notiſſimum eſt) æternæ vitæ ineffabilibus & ſtabilibus gaudiis, ſummique omnium authoris amplexibus poſtponenda ſunt; quem, cùm amaveris, habeas; cùm habueris, cuncta pariter cum illo poſſideas. Nec te doleas hæc ipſa, quæ deſerueras, momentaneè reliquiſſe, quæ, commutatione leviſſimâ, incomparabiliter meliora in æternum gaudeas recepiſſe. Non autem tormenta, ſed refrigeramenta rectè dici, quæ cruciatus æternos extinguunt; nec mortem, ſed ſalubre poculum reputari, per quam ad talem vitam tranſitus procuratur. Illo ſanè nihil inſanius, nihil, omnium conſcientiâ teſte, vecordius, qui, hoc tanto bono ſine cauſa poſthabito, manifeſtum vitæ ſuæ hoſtem, ſtudioſè, ut Deum, colat; unde & poſt vitam nihil aliud, quàm mortis æternæ mercedem, & inexplicabiles ſine termino cruciatus acquirat. Quis enim vitæ humanæ truculentior hoſtis appareat, quàm qui agenda docet, proprioque exemplo ſuadet, quæ & extrema ſint agen-

tis

tis opprobria, & justissimis legibus capitaliter puniantur? Nonne autem agenda docentur, quæ publicè recitari, quæ laudando cantari jubentur? Tales quippe, tales sunt Dii vestri maximi, quibus præcipientibus horrenda sua scelera non solùm recitantur, sed & visibiliter effinguntur in theatris, cantantur & summis laudibus celebrantur in Templis. Cui enim vestrûm nescire licet funestas rapinas, & quantùm in se fuit nefanda parricidia summi Jovis? Cui innumera ejus stupra & adulteria, furtiva & publica, fraudulenta & violenta ignorare permissum est? Nunquid Reginæ Deorum sororisque Jovis maligna crudelitas, & fraterna secum incesta latuerunt? Nonne palam sunt Martis implacabilis ferocitas & obscœnissimi Priapi, necnon & fœdissimæ Veneris turpitudo? Quid Deas febres, Deosque pallores, & hujuscemodi Deorum referam greges, quos ipsi vos Deos malignos, & saluti inimicos humanæ prædicatis? Pudet memorare Deos Stercutios, & Deas Cloacinas, & mille talium portenta Deorum, qui tanto dedecore miseros suos cultores afficiunt, ut venerari cloacas & stercora, Deorum scilicet talium templa, compellantur. Patet igitur quàm truculentissimi, & ultra omnes inimicos immanissimi hostes sint hominum, isti Dii vestri magni, quorum lignea, vel lapidea, vel ærea majestas, à vobis facta & stabilita, à muribus, seu avibus, stercoratur in Templis; quorum

prædicta

prædicta maleficia, nulla vero beneficia ſentiuntur à ſuis; quos venerata veſtra miſera antiquitas perit; quos utinam veſtri Principes tollendo fœlicius viverent; quibus propitiis, cuncti, quibus propitii ſunt, jubentur à juſtiſſimus legibus capitaliter plecti; quibus adverſis, per mundum innocentia, honeſtas, & juſtitia refloreſcit. Non enim illi propitiari, niſi ſimilibus, poſſunt, diſſimilibus enim nequeunt, quia nulla contraria ſibi invicem convenire poſſunt: ſimiles verò illorum, & juſtiſſima lex, ut diximus, cum peſſima nota de medio exterminat, & ipſa æquitas nihil illis poſt vitam aliud, niſi mortis æternæ ſupplicia, ſervat, beatitudinem quippe nemo vel inſanus concedit: Reſtat ergo quicquid poſt hanc vitam talibus retribuitur, id eſſe, ut, quoniam nunquam beati ſunt, ſempiternâ miſeriâ moriantur. Quoniam igitur Dii veſtri diſſimilibus quidem adverſis *, ſimilibus autem ſemper ſunt mortaliter inimici, ratione firmiſſimâ conſtat, quòd eos nemo colere debeat, quorum & cultura viventes ſemper turpiſſimos, & retributio, ſive in hac vita, ſive poſt hanc vitam, facit miſerrimos; quos nec aliquatenus deceat formidari, cùm ſola ſit eorum propitiatio metuenda. Illum ſanè quanta charitate, quanta veneratione dignum eſt adorare qui, cùm inimici eſſemus, prior nos dilexit;

* l. adverſi.

dilexit; qui & Deorum turpium fraudes nobis aperuit, &, ut nos ab illis eriperet, non suam minuens Deitatem, sed nostram vestiens humanitatem, inter nos, Deus permanens, homo factus apparuit; ut pauperrimos ditaret, nostræ se paupertati, cùm ditissimus esset, pauperrimus veniens, configuravit; cujus illa humana conversatio, nobis est omnis virtutis & honestatis exemplum, cujus indebita mors debitam nostram abolevit in æternum; & dum isti Dii, imò pessimi Dæmones, illum innocentem nostra infirmitate velatum injustè expetunt, quos à se deceptos captivaverant, justè perdiderunt. O quàm dives illa, quam objicitis, paupertas! quæ, quando sibi placuit, solo jussu, piscibus implevit naviculas, quinque panibus, quinque millium satiavit turbas! O quàm fortis infirmitas, quæ omnes suorum infirmitates sanavit! O quàm munifica mors, quæ tot mortuos suscitavit! Quæ ne fortè minùs vera esse aliquatenùs æstimetis, aspicite ab initio prædicta, innumerabilibus miraculis totius creaturæ * attestatione firmata. O si intentè videritis, quantus iste sit, cui totus est obediens mundus, qualis sit, qui est desiderabilis totus, in quo nihil vituperabile, in quo totum laudabile, cujus charitas omnes recipit, cujus judicium nullus evadit. Quid ejus vitâ sanctius? Quid doctrinâ rectius? Quid promissis utilius?

* h. e. mundi.

utilius? Quid minis terribilius? Quid ejus tutius patronatu? Quid laudabilius amicitiâ? Quid jucundius gloriâ? Quis Deorum huic ſimilis? Quis huic comparabilis? Omnes enim Dii gentium Dæmonia, Deus autem noſter Cœlos fecit, & ideò illi cum ſuis cultoribus æternis incendiis damnati ſunt, atque damnandi, ſicut ſcriptum eſt in Sancto Propheta: *Dii qui cœlum & terram non fecerunt, pereant de ſub cœlo.* Jerem. 10. 11. Ut in alio: *Confundantur omnes, qui adorant ſculptilia.* Pſalm. 96. 7. Ut iterùm: *In ignem dejicies eos, in miſeriis non ſubſiſtent.* Pſalm. 139. 11. De iſto autem Sanctus Propheta dixit: *Deus noſter præ omnibus Diis, omnia quæcunque voluit fecit in cœlo & in terra, in mari, & in omnibus abyſſis.* Pſalm. 134. 5. Unde & eodem Propheta teſte: *Beati omnes qui timent eum, qui ambulant in viis ejus;* Pſalm. 127. 1. Regis enim ſui gloria fideles milites non carebunt; propter quod ſecurè pro ejus teſtimonio mortem nos ultrò ſuſcipimus, & quàm certa ſit noſtra ſpes, paſſionis exemplo monſtramus. Quocirca, Viri illuſtriſſimi, Viri doctiſſimi, mentis compotes, & ratione vigentes, ſemoto, quæſo, pauliſper odio & contentione, juſto examine, vim utriuſque partis attendite, nec turpiſſimis & inimiciſſimis dæmonibus, damnatis atque damnantibus, ulterius vos ipſos tradatis; nec divinæ ſimilitudinis honorem, quæ in vobis eſt, eorum obſcœniſſimæ turpitudini ſubſternatis, ut eorum damnationem

nem evadere valeatis. Obedite autem sanctissimo, pulcherrimo, justissimo, clementissimo, omnipotenti Creatori, & amico vestro, cujus vos humilitas, si ei acquieveritis, sublimabit, paupertas ditabit, mors vivificabit; cujus vos nunc advocant saluberrima monita, invitant præmia, ut in æterna ipsius gloria paulò pòst suscipi, & in ejus semper amicitia gratulari *.

* Decst, opinor, vox mendosa.

Cumque peroraſſet Martyr, impiiſſimi Præſides, rationum pondere oppreſſi, Adhuc, inquiunt, philoſophari, Victor, non deſinis? Unum tibi elige, aut placare Deos, aut cum ſumma infœlicitate deperire. Si ſic, inquit, proponitis, quod docuimus verbis, exemplis firmandum eſt. Deos ſperno, fateor Chriſtum, quæcumque poteſtis date ſupplicia, cumulate tormenta. Exacerbati ergo reſponſis ejus Præfecti ſacrilegi, dum, in laniando eo, alter alterum crudelitate vincere nititur, in ſe primitùs verſi, orta rixa diſſentiunt, pro qua recedente Euticio *, optatæ ſortes excruciandi Martyris alteri cedunt.

* f Eutychio.

Tunc Aſterius, ſic enim dicebatur, Chriſti militem mox jubet affigi. Quo facto; cùm diutius acerrimè torqueretur, attollens in cœlum lumina, piam tolerantiam à miſericordiſſimo patre Deo, cujus id eſſe donum noverat, precabatur. Nec jam ultra ferens clementiſſimus Jeſus, certatori ſuo, inſigne certaminis, victoriæque

victoriæque ſignum, crucem videlicet in manibus geſtans, in ſpecie conſolantis apparuit, dicens, Pax tibi, Victor noſter. Ego ſum, inquit, Jeſus, qui in Sanctis meis injurias, & tormenta ſuſtineo. Viriliter age, & eſto robuſtus; Ego enim tecum ſum, fortis adjutor in prælio; qui & fidelis poſt victoriam remunerator in regno. Ad Salvatoris vocem protinus omnis dolor, cunctaque irrita ceſſere tormenta. Tunc ille, mente, vultuque alacri, converſus ad laudes immenſas, viſitatori ac conſolatori ſuo, toto ſpiritu, gratias referebat.

Lictores autem ſævi cùm jam laſſi deficerent, nihil autem ſe profeciſſe, tripudiante Martyre, cernerent, depoſitum patibulo, juſſu nefandiſſimi Præſidis, ſub cuſtodia militum in obſcuriſſimum omnium carcerem tradunt. Et ecce benigniſſimus Jeſus, ſponſionis ſuæ non immemor, noctis medio, militi ſuo viſitationem Evangelicam mittit. Continuò igitur, ſolutis carceris clauſtris, depulſa nocte, totum carcerem die clarior lux cœleſtis irradiat. Exultans Martyr, laudes Domino cum Angelis leniter ſe demulcentibus cantat.

Milites ergo, claritatem tanti cernentes fulgoris, ad pedes Sancti, cernui procedunt, veniam flagitant, Baptiſmum petunt; quos pro tempore diligenter inſtructos, adſcitis Sacerdotibus, ipſa nocte ad mare duxit, ibique baptiſatos propriis

manibus de fonte levavit. Manè autem facto, sanctorum militum, Alexandri, Longini, Fœliciani, sic enim eorum nomina dicebantur, divulgata conversione; magnus ille draco Maximianus furore succenditur, feralia edicta proponuntur: Hæc omnia in Victorem, quippe qui author fuisset, duriùs retorqueri; milites verò debere aut consentire idolis, aut capitali sententia condemnari.

Tunc Beatus Victor novos Christi milites præmissurus ad prælia, hujusce modi oratione præmunivit, dicens: O fortissimi commilitones, O glorioſi certaminis antesignani, opus est animis, nunc opus tota fortitudine, fidem, quam nunc Imperatori vestro promisistis, viriliter custodite, imminet enim hostis, adest pugna; vult enim hostis nova tyrocinia vestra repentinus aggredi, ut si incautos invenerit, palmam victoriæ se quodammodò surripuisse glorietur. Vos autem, Chariſſimi, non ita negligenter instructi estis, non ita parùm Christum didicistis. Vos quoque non ignoratis prælia, nec perdidistis militiam, sed mutastis. Experiatur igitur Rex noster quos elegit, quibus aciem primam fœlicis pugnæ commisit. Experiantur & inimici quos impetunt, nec vos degeneres in aliquo sentiant; de quibus tam benè vester Imperator sensit, ut recentissimis tyronibus summam rerum committeret, & primos belli eventus vestræ fortitudini commendaret. Nec

vos

vos terreant bella, qui ſemper bella didiciſtis; nec vos advocent * peritura, qui jam præ manibus æterna videtis: ſupereſt vobis illa fortiter rapere: ſupereſt vobis per medias acies tranſire: quæ ſi paulò vobis interim aſperiora videntur, ipſum Regem noſtrum jamjam per talia tranſire cognoſcite; ipſum, non alium, ducentem * audite: *In mundo preſſuram habebitis, ſed confidite, ego vici mundum.* Ipſum, inquam, ipſum fiducialiter mente & voce contra omnia dura invocate: non vobis fideliter invocantibus deerit, qui ſuis omnibus veraciter promiſit; dicens: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.* Denique hujus rei meipſum vobis exemplum fidele propono; dum enim appenſus patibulo, intolerabilibus cruciarer anguſtiis, miſericordem Dominum ſupplicibus lachrymis invocavi, & ecce protinus illum video, glorioſum noſtræ Redemptionis ſignum in manu ferentem, & dicentem mihi: Pax tibi, Victor, ne timeas; ego enim ſum Jeſus, qui in Sanctis meis injurias & tormenta ſuſtineo. Ad cujus vocem tanta mihi ſtatim virtus infuſa, ut nulla penitùs ſupplicia reputarem. Quapropter, Chariſſimi, virtutis veſtræ memores, in authorem omnium Jeſum Dominum, & quâ ille tranſierit, quô pervenerit, aſpicientes, ne timeatis minas volaticas mortalium hominum, quibus promiſſa jam præ manibus

* l. avocent.

* f. docentem vel dicentem

Joh. 16. 33.

Matt. 28. 20.

est immortalium societas Angelorum; & momentanea ferte supplicia, ut triumphaliter superare possitis æterna; & quia antea malebatis mori, quàm vinci perpetuò perituri, nunc patimini horo vos vincere, in æternum postmodùm regnaturi.

Talibus armatos, unaque Victorem Sanctum, missi apparitores ad forum superius rapiunt: quibus auditis, certatim ad spectaculum tota penè civitas ruit. Alios furibundæ mentis insania pertrahebat; alii meliore spiritu cupiebant videre Sanctum Martyrem cum Diabolo dimicantem; vulgi concurrentis undique confusio personat; tumultu & clamore omnia replentur; in Sanctum Martyrem maledicta & convicia undique jaciuntur. At ille contra omnia illata robustior permanens, cùm ab impiis cogeretur ut vel milites, quos averterat, ad cultus Deorum revocaret: Quæ, inquit, ipse ædificavi, destruere mihi non licet. Interrogati ergo Sancti Alexander, Fœlicianus, atque Longinus, in confessione Domini fideliter perseverant, moxque ex Imperiali jussu gladio feriuntur, corporaque projicientes temporalia, vitâ potiuntur æternâ.

Sacratissimus autem Victor cernens sanctos milites neci datos, lachrymabili voce Dominum deprecabatur, illorum socius esse martyrio pariter & gloriæ mereretur, quorum post Deum crudelitatis * & confessionis auctor extitisset

* l. credulitatis.

ſet. Statim igitur glorioſus Martyr, conclamantibus turbis, undique tunditur, iterumque ſuſpenſus, fuſtibus, nerviſque taureis † revocatur ad carcerem: ubi triduo in oratione perſeverans, martyrium ſuum magna contritione cordis, & multis lachrymis Domino commendabat.

† f. nervis taureiſque. Vulgatæ lectioni favet Vincentius Belvacenſis.

Deinde funeſtus Cæſar, auditâ conſtantiâ Martyris, velut ad ultimum tortor inſanior reſervatus, ſuis eum aſpectibus imperat ſiſti. Tunc, interrogatione facta, Martyr perſeverantiſſimus, idem qui fuerat in confeſſione Domini per omnia reperitur. Tum verò, quaſi de novo, furor & rabies in Chriſti militem debacchatur, tùm minæ, terroreſque, maledicta, & convicia denuò renovantur. Interea Maximianus Jovis aram jubet afferri. Mox igitur coram ipſo ara componitur, ſacrilegus quoque Sacerdos paratus aſſiſtit.

Tunc Imperator ad S. Victorem: Pone, inquit, thura, placa Jovem, & noſter amicus eſto. Hoc audito, fortiſſimus Chriſti miles, S. Spiritus ardore inflammatus, ſeſeque amplius ita * ferre non ſuſtinens, velut litaturus propius accedit, aramque de ipſa manu Sacerdotis ſolo tenùs pede proſtituit, atque ipſum pedem juſſu mox deteſtabilis Cæſaris amputatum, Deo & Regi ſuo Domino Jeſu Chriſto, velut quaſdam ſuaveolentes primitias interim ſui corporis, dedicavit.

* f. irâ.

Ad

Ad ultimum verò, jam totum corpus & animam Domino redditurus, edicto Cæsaris ad molam pistoriam ducitur. Ibat autem ita celer & hilaris, ac si nihil penitùs passus incommodi videretur. Igitur crùentissimi & execrabilis Tyranni jussa complentes lictores sævi, glorioſum Martyrem toto mox corpore rotatu celeri conterendum pistoriæ moli supponunt. Tunc electum Dei frumentum † sine miseratione conteritur: tunc invictissimi Martyris ossa fœlicia crudeliter conquassantur. Sed cùm, dissipatâ paulò pòst divinitùs machinâ, spirans adhuc aliquantulùm videretur, ad perfectam ejus plenamque victoriam, tot Domino confessionibus dedicatum, tot & tantis agonibus decoratum, gladio illi caput abscindunt: quo facto, mox desuper vox cœlestis intonuit, dicens: Vicisti, Victor Beate, vicisti.

† Ita se vocat B. Ignatius Antiochenus.

At infœlix Maximianus, speciale Dæmonum templum, à quibus hactenus fuerat superatus, sperans se vincere vel defunctos, ad cumulandas Martyrum glorias, omni humanitate sepulturæ posthabitâ, eorum corpora in profundo maris brachio, quo à meridiano latere Civitas cingitur, à piscibus devoranda submergi facit. Sed pius Dominus meliori consilio & honori Sanctorum & posterorum patrociniis providens, ministrantibus Angelis, natatu celerrimo sancta corpora in oppositum littus illæsa transponit, ibique à Christianis

anis in crypta, nativo in ſaxo operosè & decenter exciſa, ſepulta, multis uſque in hunc diem miraculis honorantur, multaque beneficia, piè petentibus, ipſorum meritis, conferuntur, per Deum & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, cui ſit laus æterna, virtus, honor & imperium, cum Deo Patre & Spiritu Sancto per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

Explicit Paſſio

S. Victoris Maſſilienſis.

FINIS.